

การวางแผนการจัดการเชิงกลยุทธ์และการมีส่วนร่วมที่มีต่อผลการดำเนินงาน ของสหกรณ์ออมทรัพย์ครูกรมสามัญศึกษา จังหวัดลำปาง จำกัด

Strategic management planning and participation affecting operations of Lampang Provincial General Education Teacher's Saving and Cooperative limited

¹ดาริกา จุฑานันท์ และ ²ธนกร สิริสุคันธา
¹Darika Juthanan and ²Thanakorn Sirisugandha
มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง, ประเทศไทย
Lampang Rajabhat University, Thailand.
¹darikeleu@hotmail.com

Received November 16, 2022; Revised November 20, 2022; Accepted December 30, 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ วัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นด้านการวางแผนการจัดการเชิงกลยุทธ์ การมีส่วนร่วมและผลการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ครูกรมสามัญศึกษาจังหวัดลำปาง จำกัด 2) เพื่อศึกษาการวางแผน การจัดการเชิงกลยุทธ์และการมีส่วนร่วมที่มีต่อผลการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ครู กรมสามัญศึกษาจังหวัดลำปาง จำกัด กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ สมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ครู กรมสามัญศึกษาจังหวัดลำปาง จำกัด จำนวน 312 คน โดยใช้สถิติพรรณนา วิเคราะห์ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและสถิติอนุมานวิเคราะห์ด้วยการถดถอยพหุคูณแบบ Enter

ผลการศึกษาพบว่า 1) ระดับความสำคัญด้านการวางแผนการจัดการเชิงกลยุทธ์ การมีส่วนร่วม และผลการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก 2) ผลการทดสอบการถดถอยพหุคูณ แบบ Enter พบว่า การวางแผนการจัดการเชิงกลยุทธ์มีผลต่อผลการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ครูกรมสามัญศึกษาจังหวัดลำปาง จำกัด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ

¹ ศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อาจารย์ที่ปรึกษา หลักสูตรการศึกษาระดับบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

การมีส่วนร่วมมีผลต่อผลการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ครูกรมสามัญศึกษาจังหวัดลำปาง จำกัด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

คำสำคัญ : การวางแผน,การจัดการเชิงกลยุทธ์,การมีส่วนร่วม,การดำเนินงาน,สหกรณ์ออมทรัพย์

Abstract

The objectives of this research were: 1) levels of opinions of strategic management planning, participation and operating results of Lampang Provincial General Education Teacher's Saving and Cooperative limited 2) planning, strategic management and participation affecting the operating results of Lampang Provincial General Education Teacher's Saving and Cooperative limited The sample group was the members of Lampang Provincial General Education Teacher's Saving and Cooperative limited totaled 312 persons using descriptive statistics of Percentage, Means, Standard Deviations and referential statistics of Multiple Regression Analysis Type Enter.

The research results found that 1) the levels of strategic management planning, participation and operating results were at the high level 2) results of the multiple regression analysis type enter tests found the strategic management planning affected the operating results of Lampang Provincial General Education Teacher's Saving and Cooperative limited with the statistical significance level of 0.05 and participation affected the operating results of Lampang Provincial General Education Teacher's Saving and Cooperative limited with the statistical significance at the level of 0.01.

Keywords : Planning, Strategic Management, Participation, Operations, Saving Cooperative

บทนำ

สหกรณ์ออมทรัพย์ คือ สถาบันการเงินแบบหนึ่งที่มีสมาชิกเป็นบุคคลซึ่งมีอาชีพอย่างเดียวกันหรือที่อาศัยอยู่ในชุมชนเดียวกัน มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้สมาชิกรู้จักการออมทรัพย์ และให้กู้ยืมเงิน เมื่อเกิดความจำเป็นหรือเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์จกวงเงย และได้รับการจดทะเบียนตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ สามารถกู้ยืมเงินได้เมื่อเกิดความจำเป็นตามหลักการช่วยตนเอง และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สหกรณ์ออมทรัพย์แห่งแรกในประเทศไทย จัดตั้งขึ้นในหมู่ข้าราชการสหกรณ์และพนักงานธนาคารเพื่อการสหกรณ์ จดทะเบียนเมื่อวันที่ 28 กันยายน 2492 ชื่อสหกรณ์คือ สหกรณ์ข้าราชการสหกรณ์ จำกัดสินใช้ และได้แพร่หลายไปในหน่วยงานของรัฐและเอกชนทั่วประเทศ การดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์มีหลักการพื้นฐานของเช่นเดียวกับสหกรณ์ทั่วไป คือ การช่วยเหลือสมาชิก โดยใช้หลักของความเท่าเทียมและการมีผลประโยชน์ร่วมกัน สหกรณ์จะอยู่ได้เพราะสมาชิกซื่อสัตย์และมีความเชื่อใจกัน สมาชิกแต่ละคนมีเสียงเพียงหนึ่งเสียงไม่ว่าจะถือหุ้นมากหรือน้อยเพียงใด ซึ่งต่างกับกรณีการถือหุ้นสถาบันการเงินที่สิทธิออกเสียงขึ้นอยู่กับจำนวนหุ้นของ

ผู้ถือหุ้น เมื่อสหกรณ์มีความมั่นคงมีผลประกอบการดีสมาชิกก็จะได้รับผลประโยชน์ตอบแทนกลับในรูปแบบเงินปันผล (กรมส่งเสริมสหกรณ์, 2550)

การที่จะทำให้สหกรณ์ออมทรัพย์ มีผลการดำเนินงานที่ดี เป็นที่พึงพอใจของสมาชิกและสามารถดำรงอยู่ได้ภายใต้ภาวะเศรษฐกิจที่มีการแข่งขันในปัจจุบัน การวางแผนการจัดการเชิงกลยุทธ์ มีความจำเป็นและเป็นปัจจัยสำคัญในการบริหารจัดการของสหกรณ์ออมทรัพย์ เพื่อให้องค์กรสามารถบรรลุเป้าหมายหลักขององค์กรที่กำหนดไว้ในอนาคต จากสภาพปัจจุบันที่เป็นอยู่ รวมถึงเป็นรูปแบบการตัดสินใจหรือการกระทำโดยเฉพาะ คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ซึ่งเป็นผู้บริหารจำเป็นจะต้องทำการวิเคราะห์และประเมินปัจจัยต่าง ๆ ที่เกิดจากสิ่งแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกองค์กร ในการจัดทำแผนงานดำเนินงานที่เหมาะสมที่สุด เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ (นิกร กันอ้อย, 2559) ซึ่งแผนการจัดการเชิงกลยุทธ์นั้นจะประสบความสำเร็จได้ ย่อมต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจกันของบุคลากรของสหกรณ์เอง ซึ่งประกอบด้วยสมาชิกผู้ซึ่งเป็นเจ้าของสหกรณ์ คณะกรรมการดำเนินการของสหกรณ์ ซึ่งเป็นผู้บริหาร และฝ่ายจัดการสหกรณ์ เป็นผู้ปฏิบัติสนองนโยบายคณะกรรมการ และบริการสมาชิกในคราวเดียวกัน โดยบุคคลเหล่านั้น จะต้องมีส่วนร่วมในการสนับสนุน มีส่วนร่วมในการกระทำให้เกิดผล โดยการร่วมคิดร่วมทำ ร่วมแก้ไข ร่วมรับผิดชอบ และร่วมรับผลประโยชน์ในการดำเนินกิจกรรมของสหกรณ์ (จุฑาทิพย์ ภัทราวาท, 2553)

จากข้อมูลสถิติของสหกรณ์ในปีงบประมาณ พ.ศ.2563 จังหวัดลำปางมีสหกรณ์ทั้งหมดจำนวน 84 แห่ง ประกอบด้วย สหกรณ์การเกษตร จำนวน 37 แห่ง สหกรณ์นิคม จำนวน 1 แห่ง สหกรณ์ร้านค้า จำนวน 2 แห่ง สหกรณ์บริการ จำนวน 10 แห่ง สหกรณ์เครดิตยูเนียน จำนวน 22 แห่ง และสหกรณ์ออมทรัพย์ จำนวน 9 แห่ง ซึ่งผลการดำเนินงานปีล่าสุดที่มีการปิดบัญชีในปีงบประมาณ พ.ศ.2563 สหกรณ์ออมทรัพย์มี ผลกำไรสุทธิในภาพรวม มูลค่าสูงถึง 704.375 ล้านบาท ซึ่งสูงกว่าสหกรณ์ในจังหวัดลำปางประเภทอื่นรวมกัน (สำนักงานสหกรณ์จังหวัดลำปาง, 2563) สหกรณ์ออมทรัพย์ จึงเป็นสหกรณ์ที่น่าสนใจที่จะศึกษาว่า การวางแผนการจัดการเชิงกลยุทธ์และการมีส่วนร่วมมีต่อผลการดำเนินงานที่ดีของสหกรณ์ออมทรัพย์อย่างไร และสมาชิกสหกรณ์มีความคิดเห็นด้านการวางแผนการจัดการเชิงกลยุทธ์ การมีส่วนร่วม และผลการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์อยู่ในระดับใด

สหกรณ์ออมทรัพย์ครูกรมสามัญศึกษาจังหวัดลำปาง จำกัด เป็นสหกรณ์ประเภทสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งหนึ่งในจังหวัดลำปาง มีสมาชิก จำนวน 1,611 คน เป็นบุคคลที่มีอาชีพข้าราชการครูและลูกจ้างประจำ ซึ่งเป็นผู้มีรายได้ประจำอย่างจำกัดในแต่ละเดือน วัตถุประสงค์หลักในการเข้าเป็นสมาชิก คือการออมและการกักเงินจากสหกรณ์ ในการดำเนินงานของสหกรณ์มีคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ ที่ได้รับการเลือกตั้งจากสมาชิกในที่ประชุมใหญ่ของสหกรณ์จำนวน 15 คน เป็นผู้บริหารควบคุมดูแลการดำเนินงานทั่วไปของสหกรณ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและอยู่ในวัตถุประสงค์ของสหกรณ์ มีการดำเนินธุรกิจ 2 ด้าน ประกอบด้วย การรับฝากเงินและการให้เงินกู้ยืมแก่สมาชิก โดยการรับฝากเงินจากสมาชิกจะใช้เป็นทุนดำเนินงานของสหกรณ์ต่อไป ส่วนทางด้านการกู้ยืมเงินนั้น สหกรณ์จะ

ในด้านการวางแผนการจัดการเชิงกลยุทธ์ สหกรณ์แห่งนี้มีการวางแผนดำเนินงานด้วยการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย ตลอดจนถึงกลยุทธ์ในการดำเนินงานของสหกรณ์ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว พร้อมทั้งปฏิบัติตามกิจกรรมต่าง ๆ ที่วางแผนไว้ โดยพิจารณาถึงสภาพแวดล้อมภายในและสิ่งแวดล้อมภายนอกของสหกรณ์ มาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผน กำหนดลักษณะการดำเนินงานของสหกรณ์ ลักษณะองค์กรในอนาคต ณ วันสิ้นปีทางบัญชีสิ้นสุดวันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2563 ผลการดำเนินงานของสหกรณ์มีกำไรสุทธิสูงถึง 65.94 ล้านบาท และมีจัดสรรกำไรเพื่อจ่ายปันผลตามหุ้นที่ชำระแล้วและเฉลี่ยคืนให้กับสมาชิกตามส่วนธุรกิจใจในอัตราร้อยละ 82.39 ของกำไรสุทธิประจำปี คิดเป็นเงินจำนวน 54.33 ล้านบาท ในด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกสหกรณ์นั้น พบว่าสมาชิกสหกรณ์มีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสหกรณ์ทุกคน คิดเป็นร้อยละ 100 (สหกรณ์ออมทรัพย์ครูกรมสามัญศึกษาจังหวัดลำปาง จำกัด, 2564)

ส่วนในด้านผลการดำเนินงาน สหกรณ์ออมทรัพย์ครูกรมสามัญศึกษาจังหวัดลำปาง จำกัด ได้รับการจัดมาตรฐานสหกรณ์จากกรมส่งเสริมสหกรณ์ ในระดับดีเลิศ อย่างต่อเนื่องเป็นเวลา 5 ปี ตั้งแต่ ปี พ.ศ.2560 – พ.ศ.2564 (กรมส่งเสริมสหกรณ์, 2564) ซึ่งการจัดมาตรฐานสหกรณ์เป็นการวัดผลการดำเนินงานของสหกรณ์ในประเทศไทย โดยภาครัฐวัดผลการดำเนินงานของสหกรณ์ในรูปแบบของการจัดมาตรฐานสหกรณ์ ซึ่งดำเนินการโดยกรมส่งเสริมสหกรณ์ ในฐานะหน่วยงานของรัฐ ที่ดำเนินการส่งเสริม สนับสนุน ควบคุม และดูแลสหกรณ์ทั้งระบบ ประเด็นการจัดมาตรฐานสหกรณ์เป็นการวัดผลการดำเนินงานของสหกรณ์ที่มีผลประกอบ การในรอบปีบัญชี สมาชิกของสหกรณ์มีความคิดเห็นอย่างไรบ้างในผลประกอบการของสหกรณ์ การจ่ายเงินปันผล เงินเฉลี่ยคืนแก่สมาชิก การจัดสวัสดิการดูแลความเป็นอยู่ ตลอดจนช่วยเหลือสมาชิกในยามเดือดร้อน การให้บริการด้วยความรวดเร็วเต็มใจทันต่อความต้องการของสมาชิก เป็นต้น ซึ่งการประเมินจะเป็นการประเมินในรูปแบบของมาตรฐานสหกรณ์ตามที่กรมส่งเสริมสหกรณ์กำหนด

ดังนั้นการศึกษารวบรวมการวางแผนการจัดการเชิงกลยุทธ์ การมีส่วนร่วมและผลการดำเนินงานสหกรณ์ ออมทรัพย์ครูกรมสามัญศึกษาจังหวัดลำปาง จำกัด เพื่อให้ทราบว่ามีการวางแผนการจัดการเชิงกลยุทธ์อย่างไร สมาชิกสหกรณ์จึงมีส่วนร่วมในการดำเนินงานสูง และมีผลการดำเนินงานในระดับดีเลิศ ในขณะที่มีสหกรณ์หลายแห่งที่ประสบปัญหาในการดำเนินงาน จนไม่ผ่านการประเมินมาตรฐานสหกรณ์ จึงเป็นเรื่องน่าสนใจที่จะศึกษาว่าสหกรณ์ออมทรัพย์ครูกรมสามัญศึกษาจังหวัดลำปาง จำกัด ทำอย่างไรจึงประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ไปเป็นประโยชน์ในการปรับปรุง พัฒนาและวางแผนการจัดการเชิงกลยุทธ์และการมีส่วนร่วมที่มีต่อผลการดำเนินงานของสหกรณ์แห่งอื่นได้ในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นด้านการวางแผนการจัดการเชิงกลยุทธ์ การมีส่วนร่วมและผลการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ครูกรมสามัญศึกษาจังหวัดลำปาง จำกัด
2. เพื่อศึกษาการวางแผนการจัดการเชิงกลยุทธ์และการมีส่วนร่วมที่มีต่อผลการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ครูกรมสามัญศึกษาจังหวัดลำปาง จำกัด

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยมุ่งเน้นศึกษาเรื่องการวางแผนการจัดการเชิงกลยุทธ์และการมีส่วนร่วมที่มีต่อผลการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ครูกรมสามัญศึกษาจังหวัดลำปาง จำกัด ซึ่งผู้ศึกษาได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินงานตามลำดับ ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษา คือ สมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ครูกรมสามัญศึกษาจังหวัดลำปาง จำกัด ทั้งหมด ในปีบัญชี 2563 จำนวน 1,611 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ สมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ครูกรมสามัญศึกษาจังหวัดลำปาง จำกัด โดยใช้วิธีการเปิดตารางสำเร็จของ Krejcie & Morgan (Robert V. Krejcie and Eayle W. Morgan, 1970, pp. 608-609) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 312 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accident Sampling) โดยนำแบบสอบถามไปแจกที่สำนักงานสหกรณ์ออมทรัพย์ครูกรมสามัญศึกษาจังหวัดลำปาง จำกัด (รายงานการประชุมใหญ่ ปีบัญชี 2563 สหกรณ์ออมทรัพย์ครูกรมสามัญศึกษาจังหวัดลำปาง จำกัด, 2563)

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษา ค้นคว้า แนวคิด ทฤษฎี วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้ศึกษาได้สรุปตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาด้านการวางแผนการจัดการเชิงกลยุทธ์และการมีส่วนร่วมที่มีต่อผลการดำเนินงานของสหกรณ์ ออมทรัพย์ครูกรมสามัญศึกษาจังหวัดลำปาง จำกัด ครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 3 ตัวแปร คือ (1) การวางแผนการจัดการเชิงกลยุทธ์ (2) การมีส่วนร่วม และ (3) ผลการดำเนินงาน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้ศึกษาใช้แบบสอบถาม ที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นเป็นเครื่องมือในการศึกษา ดังนี้

3.1 ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

3.2 ตอนที่ 2 แบบสอบถามระดับความคิดเห็นด้านการวางแผนการจัดการเชิงกลยุทธ์ การมีส่วนร่วม และผลการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ครูกรมสามัญศึกษาจังหวัดลำปาง จำกัด โดยลักษณะของคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งเป็น 5 ระดับ (Likert, 1970, p.76)

การวิเคราะห์ข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ แบบสอบถามที่เก็บรวบรวมจากกลุ่มตัวอย่าง มาตรวจสอบความสมบูรณ์และดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

ส่วนที่ 2 เป็นการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามด้านการวางแผนการจัดการเชิงกลยุทธ์ การมีส่วนร่วม และผลการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ครูกรมสามัญศึกษาจังหวัดลำปาง จำกัด โดยใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ส่วนที่ 3 เป็นการวิเคราะห์การวางแผนการจัดการเชิงกลยุทธ์และการมีส่วนร่วมที่มีต่อผลการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ครูกรมสามัญศึกษาจังหวัดลำปาง จำกัด โดยใช้สถิติอนุมาน (Interferential Statistics) ได้แก่ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ แบบ Enter

ผลการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่อง การวางแผนการจัดการเชิงกลยุทธ์และการมีส่วนร่วมที่มีต่อผลการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ครูกรมสามัญศึกษาจังหวัดลำปาง จำกัด ผู้ศึกษาสรุปผลได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามด้านข้อมูลพื้นฐานทั่วไป

(n=312)

	ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เพศ	ชาย	142	45.5
	หญิง	170	54.5
2. อายุ	40 - 49 ปี	70	22.4
	50 - 59 ปี	74	23.7
	60 ปีขึ้นไป	83	26.6
3. สถานภาพ	โสด	93	29.8
	สมรส	193	61.9
	หม้าย/หย่าร้าง	26	8.3
4. วุฒิการศึกษาสูงสุด	อนุปริญญา/ปวส./ปวท.	15	4.8
	ปริญญาตรี	183	58.7
	ปริญญาโท	113	36.2
	ปริญญาเอก	1	0.3
5. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	10,001– 20,000 บาท	6	1.9
	20,001 - 30,000 บาท	57	18.3
	30,001 - 40,000 บาท	200	64.1
	40,001 - 50,000 บาท	25	8.0
	มากกว่า 50,000 บาท	24	7.7
6. ระยะเวลาการเป็นสมาชิกสหกรณ์	น้อยกว่าหรือเท่ากับ 5 ปี	35	11.2
	6 - 10 ปี	32	10.3
	11 - 15 ปี	44	14.1
	16 - 20 ปี	35	11.2

	21 – 25 ปี	55	17.6
	26 – 30 ปี	86	27.6
	มากกว่า 30 ปี	25	8.0
7. ช่องทางในการติดต่อสหกรณ์ที่ท่านใช้บ่อยที่สุด	แอปพลิเคชัน SLP COOP	51	16.3
	เว็บไซต์สหกรณ์	21	6.7
	แอปพลิเคชัน Line	48	15.4
	Facebook สหกรณ์	21	6.7
	โทรศัพท์	60	19.2
	จดหมาย	4	1.3
	ติดต่อที่สำนักงานสหกรณ์โดยตรง	107	34.3
8. บริการของสหกรณ์ที่ท่านใช้บริการบ่อยที่สุด	บริการด้านซื้อหุ้นเรือนหุ้น	46	14.7
	บริการด้านเงินฝาก	88	28.2
	บริการด้านเงินกู้	136	43.6
	บริการด้านสวัสดิการสมาชิก	42	13.5

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 312 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 170 คน คิดเป็นร้อยละ 54.5 มีอายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 83 คน คิดเป็นร้อยละ 26.6 สถานภาพสมรส จำนวน 193 คน คิดเป็นร้อยละ 61.9 วุฒิการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาตรี จำนวน 183 คน คิดเป็นร้อยละ 58.7 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ระหว่าง 30,001 – 40,000 บาท จำนวน 200 คน คิดเป็นร้อยละ 64.1 ระยะเวลาการเป็นสมาชิกสหกรณ์ 26 - 30 ปี จำนวน 86 คน คิดเป็นร้อยละ 27.6 ช่องทางในการติดต่อสหกรณ์ที่ใช้บ่อยที่สุด คือ ติดต่อที่สำนักงานสหกรณ์โดยตรง จำนวน 107 คน คิดเป็นร้อยละ 34.3 และบริการของสหกรณ์ที่ใช้บริการบ่อยที่สุด คือ บริการด้านเงินกู้ จำนวน 136 คน คิดเป็นร้อยละ 43.6

2. ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามด้านการวางแผนการจัดการเชิงกลยุทธ์ การมีส่วนร่วม และผลการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ครูกรมสามัญศึกษาจังหวัดลำปาง จำกัด ตามตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการวางแผนการจัดการเชิงกลยุทธ์ การมีส่วนร่วม และ ผลการดำเนินงาน

(n=312)

ด้านที่	รายการ	\bar{x}	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1	การวางแผนการจัดการเชิงกลยุทธ์	4.03	0.713	มาก
2	การมีส่วนร่วม	4.07	0.804	มาก
3	ผลการดำเนินงาน	4.10	0.721	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม				มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญของตัวแปรในแต่ละด้านโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ผลการดำเนินงาน มีความสำคัญอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 4.10 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.721 รองลงมาคือ การมีส่วนร่วม สำคัญอยู่ในระดับ

มาก ค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 4.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.879 และลำดับสุดท้ายการวางแผนการจัดการเชิงกลยุทธ์ มีความสำคัญอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.754 ตามลำดับ

3. ผลการวิเคราะห์การวางแผนการจัดการเชิงกลยุทธ์และการมีส่วนร่วมที่มีต่อผลการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ครูกรมสามัญศึกษาจังหวัดลำปาง จำกัด โดยใช้สถิติอนุมาน (Interferential Statistics) ได้แก่ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ แบบ Enter

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ ด้วยวิธี Enter

ตัวแปรอิสระ	ผลการดำเนินงาน					
	B	SE	Beta	t	P-value	VIF
ค่าคงที่ (a)	0.597	0.172		3.461	0.001	
การวางแผนการจัดการเชิงกลยุทธ์	0.113	0.051	0.100	2.229	0.027	1.327
การมีส่วนร่วม	0.715	0.046	0.724	16.192	0.000	2.034

F = 255.713 p-value = 0.000 Adj R² = 0.62 R² = 0.623

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05, **มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 3 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรโดยใช้ค่า VIF ปรากฏว่าค่า VIF ของ ตัวแปรการวางแผนการจัดการเชิงกลยุทธ์และการมีส่วนร่วม มีค่าเท่ากับ 1.327 และ 2.034 ตามลำดับ และ ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 10 แสดงว่าตัวแปรอิสระแต่ละตัวไม่มีความสัมพันธ์กัน (Lee, John and Alice, 2000, p.704)

ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณโดยวิธี Enter สรุปได้ว่าค่าสถิติ F ที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐานมีค่าเท่ากับ 255.713 ส่วนค่า R Square Adjusted หมายถึงค่า R Square ที่ปรับแก้แล้วมีค่าเท่ากับ 0.620

ผลการทดสอบการถดถอยพหุคูณโดยวิธี Enter พบว่าการมีส่วนร่วมมีผลต่อผลการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ครูกรมสามัญศึกษาจังหวัดลำปาง จำกัด ในระดับมาก โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยเท่ากับ 0.715 ค่าความคลาดเคลื่อนเท่ากับ 0.046 ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยตัวพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐานเท่ากับ 0.724 ค่า t เท่ากับ 16.192 และค่า P-value เท่ากับ 0.000 แสดงว่าการมีส่วนร่วมมีผลต่อผลการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ครูกรมสามัญศึกษาจังหวัดลำปาง จำกัด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยสมาชิกสหกรณ์ให้ความสำคัญในประเด็นสหกรณ์เปิดโอกาสให้สมาชิกเลือกตั้งคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ในที่ประชุมใหญ่ของสหกรณ์ รองลงมา คือ สหกรณ์เปิดโอกาสให้สมาชิกเข้าร่วมประชุมใหญ่ของสหกรณ์ และสหกรณ์เปิดโอกาสให้สมาชิกได้รับทราบข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง ทันสมัยและครบถ้วน ตามลำดับ

รองลงมา คือ ด้านการวางแผนการจัดการเชิงกลยุทธ์มีผลต่อผลการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ครูกรมสามัญศึกษาจังหวัดลำปาง จำกัด ในระดับมาก โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย

เท่ากับ 0.113 ค่าความคลาดเคลื่อนเท่ากับ 0.051 ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยตัวพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐานเท่ากับ 0.100 ค่า t เท่ากับ 2.229 และค่า P -value เท่ากับ 0.027 แสดงว่าการวางแผนการจัดการเชิงกลยุทธ์มีผลต่อผลการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ครูกรมสามัญศึกษาจังหวัดลำปาง จำกัด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยสมาชิกสหกรณ์ให้ความสำคัญในประเด็น สหกรณ์มีการวางแผนกลยุทธ์ที่สอดคล้องและเหมาะสมกับการดำเนินงานของสหกรณ์ รองลงมา คือ สหกรณ์ปฏิบัติตามแผนกลยุทธ์ที่กำหนดไว้ และสหกรณ์มีการประชาสัมพันธ์แผนกลยุทธ์ของสหกรณ์ ตามลำดับ

สามารถเขียนสมการพยากรณ์ได้ดังนี้

สมการผลการดำเนินงาน Y (ผลการดำเนินงาน) = $0.597 + 0.113$ (การวางแผนการจัดการเชิงกลยุทธ์) + 0.715 (การมีส่วนร่วม)

ตัวแปรอิสระทั้ง 2 ตัวแปร คือ การวางแผนการจัดการเชิงกลยุทธ์และการมีส่วนร่วม สามารถทำนายผลการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ครูกรมสามัญศึกษาจังหวัดลำปาง จำกัด ได้ร้อยละ 62.3

อภิปรายผล

การศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่อง การวางแผนการจัดการเชิงกลยุทธ์และการมีส่วนร่วมที่มีต่อผลการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ครูกรมสามัญศึกษาจังหวัดลำปาง จำกัด อภิปรายได้ ดังนี้

1. ด้านการมีส่วนร่วมมีผลต่อผลการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ครูกรมสามัญศึกษาจังหวัดลำปาง จำกัด มากที่สุด โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐานเท่ากับ 0.724 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งสนับสนุนตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาพบว่า ประเด็นที่ระดับความสำคัญมากที่สุด คือ สมาชิกสหกรณ์ให้ความสำคัญในประเด็นสหกรณ์เปิดโอกาสให้สมาชิกเลือกตั้งคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ในที่ประชุมใหญ่ของสหกรณ์ สอดคล้องกับแนวคิดของจุฑาทิพย์ ภัทราวาท (2553) ได้กล่าวถึงสาระสำคัญของการมีส่วนร่วมของสมาชิกสหกรณ์ คือ สมาชิก ในฐานะผู้ควบคุมสหกรณ์ จะใช้บทบาทหน้าที่ในที่ประชุมใหญ่ สมาชิกเพื่อกำหนดนโยบาย เลือกตั้งคณะกรรมการดำเนินการ แก้ไขข้อบังคับ ตลอดจนรับทราบผลการดำเนินงานของสหกรณ์ และสอดคล้องกับงานวิจัยของสรารุช ดวงจันทร์ (2561) ได้ทำการวิจัยเรื่องระบบการควบคุมภายในที่ดีและธรรมาภิบาลที่มีต่อผลการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย พบว่า ธรรมาภิบาล หลักประสิทธิภาพ หลักการตอบสนอง หลักการมอบอำนาจ หลักการมีส่วนร่วม และหลักความเสมอภาคมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อผลการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 โดยหลักการมีส่วนร่วม สมาชิกสหกรณ์มีส่วนร่วมในการรับรู้ เรียนรู้ ทำความเข้าใจ และแสดงความคิดเห็นในการตัดสินใจร่วมกัน ร่วมแสดงความคิดเห็นร่วมกัน จะเห็นได้ว่า การมีส่วนร่วมเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งที่จะกำหนดความสำเร็จหรือความล้มเหลวของสหกรณ์ การที่สมาชิกสหกรณ์มีส่วนร่วมในการดำเนินการของสหกรณ์ จะส่งผลให้สหกรณ์มีผลการดำเนินงานที่ดีได้

2. ด้านการวางแผนการจัดการเชิงกลยุทธ์มีผลต่อผลการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ครู กรมสามัญศึกษาจังหวัดลำปาง จำกัด โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน 0.100 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสนับสนุนตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาพบว่า ประเด็นที่ระดับความสำคัญมากที่สุด คือ สหกรณ์มีการวางแผนกลยุทธ์ที่สอดคล้องและเหมาะสมกับการดำเนินงานของสหกรณ์ สอดคล้องกับแนวคิดของ อลงกต ใหม่น้อย (2562) ได้ให้แนวคิดหลักการและองค์ประกอบของการจัดการเชิงกลยุทธ์ไว้ว่า แนวคิดพื้นฐานที่สำคัญของการจัดการเชิงกลยุทธ์ คือการกำหนดภารกิจ วัตถุประสงค์และเป้าหมายของกิจการทั้งในระยะสั้นและระยะยาว โดยการจัดการเชิงกลยุทธ์และการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์จะมีผลต่อการดำเนินงานในระยะยาว ดังนั้นองค์การจึงต้องมีการวางแผนการทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้การดำเนินงานตามภารกิจบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เพื่อให้ตอบสนองต่อกระแสการเปลี่ยนแปลง ซึ่งอาจจะเป็นอุปสรรคและบดบังโอกาสในการก้าวหน้าขององค์การได้ ฉะนั้นองค์การจึงต้องพิจารณาถึงจุดแข็งที่มีอยู่แล้วนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ และพิจารณาถึงจุดอ่อนขององค์การเพื่อหาแนวทางขจัดจุดอ่อนเหล่านั้นเสีย และสอดคล้องกับงานวิจัยของนิกร กันอ้อย (2559) ได้วิจัยเรื่องการพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตรในประเทศไทย พบว่าสหกรณ์การเกษตรมีการวางแผนกลยุทธ์ที่สอดคล้องและเหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง และมีการกำหนดวิสัยทัศน์ โดยพิจารณาข้อมูลจากอดีตถึงปัจจุบัน และมีการกำหนดพันธกิจโดยมี ผู้บริหาร บุคลากร และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ร่วมกันกำหนดอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.79 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.804 และ 0.816) จะเห็นได้ว่าการวางแผนการจัดการเชิง กลยุทธ์ เป็นปัจจัยที่สำคัญอีกปัจจัยหนึ่งที่จะกำหนดความสำเร็จหรือความล้มเหลวของสหกรณ์ หากสหกรณ์มีการวางแผนการจัดการกลยุทธ์ที่เหมาะสม จะทำให้ผลการดำเนินงานบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ และทำให้สหกรณ์มีผลการดำเนินงานที่ดีได้

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

การศึกษาเรื่อง การวางแผนการจัดการเชิงกลยุทธ์และการมีส่วนร่วมที่มีต่อผลการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ครูกรมสามัญศึกษาจังหวัดลำปาง จำกัด ครั้งนี้ ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. จากการศึกษาพบว่า การวางแผนการจัดการเชิงกลยุทธ์มีผลต่อผลการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ครูกรมสามัญศึกษาจังหวัดลำปาง จำกัด ประเด็นที่ระดับความคิดเห็นในระดับมากที่สุด คือ สหกรณ์มีการวางแผนกลยุทธ์ที่สอดคล้องและเหมาะสมกับการดำเนินงานของสหกรณ์ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.23 ดังนั้น สหกรณ์ควรให้ความสำคัญกับการวางแผนกลยุทธ์ ด้วยการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย ตลอดถึงกลยุทธ์ในการดำเนินงานของสหกรณ์ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว พร้อมทั้งปฏิบัติตามกิจกรรมต่าง ๆ ที่วางแผนไว้ โดยพิจารณาถึงสภาพแวดล้อมภายในและสิ่งแวดล้อมภายนอกของสหกรณ์ มาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผน กำหนดลักษณะการดำเนินงานของสหกรณ์ ลักษณะองค์กรในอนาคต เพื่อให้วางแผนกลยุทธ์ที่สอดคล้องและเหมาะสมกับการดำเนินงานของสหกรณ์ สหกรณ์ออมทรัพย์ครูกรมสามัญศึกษา

จังหวัดลำปาง จำกัด ควรนำไปเป็นข้อมูลให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องกับสหกรณ์ฯ ใช้เป็นแนวทางพิจารณาในการวางแผน กลยุทธ์ของสหกรณ์ การแก้ไข ปรับปรุงและกำหนดรูปแบบการดำเนินธุรกิจเชิงกลยุทธ์ในการดำเนินธุรกิจสหกรณ์ด้านต่าง ๆ ซึ่งจะส่งผลต่อการเพิ่มขึ้นของปริมาณธุรกิจของสหกรณ์ ให้บริการสมาชิกได้อย่างทั่วถึง และครบวงจร

2. จากการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมมีผลต่อผลการดำเนินงานของสหกรณ์ ออมทรัพย์นครสามัญศึกษาจังหวัดลำปาง ประเด็นที่ระดับความสำคัญมากที่สุด คือ สมาชิกสหกรณ์ให้ความสำคัญในประเด็นสหกรณ์เปิดโอกาสให้สมาชิกเลือกตั้งคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ในที่ประชุมใหญ่ของสหกรณ์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.30 ดังนั้น สหกรณ์ออมทรัพย์นครสามัญศึกษาจังหวัดลำปาง จำกัด ควรให้ความสำคัญกับสมาชิก ในฐานะผู้ควบคุมสหกรณ์ จะใช้บทบาทหน้าที่ในที่ประชุมใหญ่ เพื่อกำหนดนโยบาย เลือกตั้งคณะกรรมการดำเนินการ แก้ไขข้อบังคับ ตลอดจนรับทราบผลการดำเนินงานของสหกรณ์ เพื่อให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเลือกคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ เป็นตัวแทนสมาชิกในการบริหารจัดการสหกรณ์ให้มีผลการดำเนินการที่ดีและเป็นประโยชน์ต่อสมาชิกสหกรณ์ต่อไป

3. จากการศึกษาพบว่า การวางแผนการจัดการเชิงกลยุทธ์และการมีส่วนร่วมที่มีต่อผลการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์นครสามัญศึกษาจังหวัดลำปาง จำกัด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 0.01 ตามลำดับ ดังนั้น สหกรณ์ออมทรัพย์แห่งอื่น สามารถนำไปเป็นแนวทางพิจารณาในการวางแผนกำหนดกลยุทธ์ของสหกรณ์และสร้างการมีส่วนร่วมของสมาชิกสหกรณ์ที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานที่ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายได้

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมสหกรณ์. (2550). *องค์ความรู้เกี่ยวกับการสหกรณ์*. กรุงเทพฯ : ชุมชนสหกรณ์
การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กรมส่งเสริมสหกรณ์. (2564). *ระบบประเมินมาตรฐานสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร*. [ข้อมูล
อิเล็กทรอนิกส์]. สืบค้นจาก https://standard.cpd.go.th/cpd_standard/

จุฑาทิพย์ ภัทราวาท. (2553). *คู่มือการจัดทำแผนกลยุทธ์สหกรณ์*. สถาบันวิชาการด้านสหกรณ์
คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

จุฑาทิพย์ ภัทราวาท. (2553). *แนวคิด ค่านิยม หลักและวิธีการสหกรณ์*. สถาบันวิชาการด้าน
สหกรณ์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

นิกร กันอ้อย. (2559). *การพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลการ
ดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตรในประเทศไทย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต,
มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.

สรราช ดวงจันทร์. (2561). *ระบบการควบคุมภายในที่ดีและธรรมาภิบาลที่มีต่อผลการดำเนินงาน
ของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย*. วิทยานิพนธ์หลักสูตรบัญชีมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

- สหกรณ์ออมทรัพย์ครูกรมสามัญศึกษาจังหวัดลำปาง จำกัด. (2564). *เอกสารประกอบวาระการประชุมคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ออมทรัพย์ครูกรมสามัญศึกษาจังหวัดลำปาง จำกัด*. การประชุมคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ออมทรัพย์ครูกรมสามัญศึกษาจังหวัดลำปาง จำกัด ชุดที่ 31 ครั้งที่ 4 วันที่ 8 มกราคม พ.ศ. 2564. ลำปาง.
- สหกรณ์ออมทรัพย์ครูกรมสามัญศึกษาจังหวัดลำปาง จำกัด. (2563). *รายงานผลการดำเนินงานสหกรณ์ออมทรัพย์ครูกรมสามัญศึกษาจังหวัดลำปาง จำกัด*. [ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์]. สืบค้นจาก <http://www.lpgesc.com/post/page/269>
- สิรินาฏ ทองบ่อ. (2559). *ความสัมพันธ์ระหว่างการวางแผนเชิงกลยุทธ์กับผลการดำเนินงานของธุรกิจ OTOP ในจังหวัดร้อยเอ็ด*. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สำนักงานสหกรณ์จังหวัดลำปาง. (2563). *รายงานผลการแนะนำส่งเสริม พัฒนาและกำกับดูแลสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2563*. ลำปาง : สำนักงานสหกรณ์จังหวัดลำปาง.
- อลงกต ไหมน้อย. (2562). *แนวคิด หลักการและองค์ประกอบของการจัดการเชิงกลยุทธ์* [ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์]. สืบค้นจาก <https://sites.google.com/site/mralongkotmainoy/>
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). *Determining Sample Size for Research Activities*. Educational and Psychological Measurement, 30(3), pp. 607-610. (Robert V. Krejcie and Earyle W. Morgan, 1970, pp. 608-609)
- Likert, R. (1970). *A technique for the measurement of attitude*. In G.F. Summer (Ed). Attitudes Measurement. New York : Rand McNally.
- Lee, Chang F. John C. Lee and Alice C. Lee. (2000). *Statistics for business and Financial Economics*. 2nd ed. Singapore: World Scientific.